

KRÓTKA HISTORIA ŻYCIA

W Muzeum Ewolucji Instytutu Paleobiologii PAN znajduje się jedna z najważniejszych wystaw przyrodniczych w Polsce. Ekspozycja jest głównie poświęcona paleobiologii kręgowców, ale stale są rozbudowywane części wystawy dotyczące ewolucji pozostałych grup organizmów żywych. Różnorodność wystawionych okazów odzwierciedla bogactwo zbiorów Instytutu Paleobiologii, który prowadzi swoją działalność od ponad 70 lat.

Ekspozycja
Ewolucja w morzu
– skamieniałości
oraz globusy
paleogeograficzne
przedstawiające
układ kontynentów
w przeszłości

Fot. 1

Centralna sala muzeum z modelem szkieletu *Opisthocoelicaudia skarzynskii*, kredowego zauropoda z formacji Nemegt w Mongolii

Fot. 2

Diorama przedstawiająca środowisko triasu Krasiejowa koło Opola: wczesny dinozaur *Silesaurus opolensis* na tle ówczesnej roślinności

Fot. 3

Modele szkieletów triasowych gadów *Smok wawelski* (z tyłu) i *Lisowicia bojani* (z przodu)

Głównym tematem wystaw Muzeum Ewolucji jest historia biosfery ze szczególnym uwzględnieniem procesów ewolucyjnych z nawiązaniem do naukowo najważniejszych wymarłych organizmów żywych z terenu Polski. Muzeum jest prowadzone przez Instytut Paleobiologii PAN, który w ten sposób realizuje powinność popularyzacji nauki w obszarze prowadzonych przez siebie badań. Zasadniczą część wystawianych materiałów pochodzi z prac naukowych instytutu, choć w przypadku unikatów na skalę światową są eksponowane ich modele.

W związku ze szczupłością miejsca w Muzeum Ewolucji znajduje się zaledwie ułamek zbiorów Instytutu Paleobiologii PAN. Ekspozycje pokazują faunę morską i lądową z terenu Polski oraz odkrycia dokonane podczas Polsko-Mongolskich Wypraw Paleontologicznych w latach 1963–1971.

Historia Muzeum Ewolucji zaczyna się w 1968 roku od otwarcia ekspozycji poświęconej wynikom Polsko-Mongolskich Wypraw Paleontologicznych, podczas których eksplorowano pustynię Gobi w Mongolii pod kątem geologicznym i paleontologicznym. W 1975 roku wystawa została przeniesiona do Muzeum Zoologicznego (obecnej lokalizacji muzeum). Obecna nazwa – Muzeum Ewolucji – została wprowadzona w 1985 roku.

Muzeum składa się z sześciu sal. Sala wejściowa przedstawia początki życia na Ziemi, wodne kręgowce z późnego triasu Krasiejowa oraz morskie gady mezozoiku. Sala dotycząca ewolucji w morzu jest poświęcona skamieniałościom ze środowisk morskich, w szczególności osadom dewońskim (około 420–358 mln lat temu, dalej Ma), jurajskim (około 201–145 Ma) i mioceńskim (około 23–5 Ma). Sala centralna przedstawia dinozaury roślinożerne, ssaki, żółwie i jaszczurki z Mongolii, pterozaurowe, ewolucję ptaków oraz rekonstrukcję późnotriasowego (około 228 Ma) środowiska Krasiejowa wraz ze znalezionymi tam skamieniałościami. Kolejna sala jest poświęcona dinozaurom z kredowej (około 70 Ma) formacji Nemegt w Mongolii, gdzie głównym eksponatem jest oryginalny szkielet młodocianego dinozaura drapieżnego *Tarbosaurus bataar*. Jego szkielet od 1968 roku był zmontowany w ówczynie przyjmowanej postawie z ogonem na ziemi. Rekonstrukcję tę według obecnego stanu wiedzy uważa się za błędną i od tego roku trwają prace nad aktualizacją ułożenia szkieletu. W sali tej znajdują się również skamieniałości z triasowego stanowiska Lisowice wraz z rekonstrukcjami szkieletów gadów *Smok wawelski* i *Lisowicia bojani*. Ostatnie dwie mniejsze sale przedstawiają ewolucję żółwi i ssaków.

DR JUSTYNA SŁOWIAK, DR HAB. ADAM HALAMSKI

Fot. 4
Rekonstrukcja przyżyciowa
młodocianych osobników
i dorosłego kredowego
dinozaura *Protoceratops
andrewsi*. Gatunek jest znany
z formacji Dżadochta
w Mongolii

Fot. 5
Model szkieletu dorosłego
kredowego dinozaura
Tarbosaurus bataar z formacji
Nemegt w Mongolii

Fot. 6
Rekonstrukcja przyżyciowa
plioceńskiego hominida
Australopithecus afarensis
o imieniu Lucy

Fot. 7

Szkielet zająca bielaka
Lepus timidus

Fot. 8

Szkielety i preparaty mokre
współczesnych płazów
i gadów

Fot. 9

Odlew szkieletu
z zachowanymi częściami
miękkimi jurajskiego
pterozaura
Rhamphorhynchus munsteri

Fot. 10–12

Choć najważniejsza część
wystawy w Muzeum Ewolucji
dotyczy ewolucji na lądach,
równolegle jest
rozbudowywana sala
dokumentująca fascynującą
ewolucję w morzach.

Uderza różnorodność
kształtów i przystosowań
do życia zwierząt
zamieszkujących dawne
morza, np. spiralne odciski
muszli amonitów (fot. 11),
oraz barwy szkieletów
i muszli dzisiejszych
koralowców (fot. 10)
i ślimaków (fot. 12).
W przeszłości podobnie
jak dziś największa
różnorodność biologiczna
w morzach koncentrowała się
w strefie równikowej

Fot. 13
Odlew szkieletu jaszczurki *Gilmoreteius („Macrocephalosaurus”) chulsanensis* z kredowej formacji Baruungoyot w Mongolii

Fot. 14
Skamieniałości organizmów z jurajskich mórz Polski. Nad nimi globus z rekonstrukcją ówczesnego położenia oceanów i kontynentów

Fot. 15
Wejściowa sala muzeum z wystawą w wyjściu kręgowców na ląd. W tle oryginalna drewniana dekoracja Pałacu Kultury i Nauki z lat 50. XX wieku